

نگاهی تازه به نظریه ادبی

عیسی ابن خانی

عضو هیأت علمی دانشگاه گلستان

نشر خاموش

www.ketab.ir

-
- سرشناسه: ————— امن‌خانی، عیسی، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور: ————— نگاهی تازه به نظریه ادبی/عیسی امن‌خانی؛ ویرایش سعید مهری.
مشخصات نشر: ————— اصفهان: نشر خاموش، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ————— ۳۰۲ ص؛ ۲۱/۵×۲۴/۵ س.م.
شابک: ————— 978-622-6942-95-9
وضعیت فهرست نویسی: ————— فیبا
یادداشت: ————— کتابنامه.
موضوع: ————— ادبیات -- تاریخ و نقد -- نظریه
Literature -- History and criticism -- Theory, etc. —————
PN۵۴ رده بندی کنگره: —————
۸۰۹ رده بندی دیویی: —————
۸۵۳۰۲۹۹ شماره کتابشناسی ملی: —————
اطلاعات رکورد کتابشناسی: ————— فیبا
-

نشر خاموش

نگاهی تازه به نظریه ادبی	نام کتاب:
تیمسی امن خانی	نویسنده:
سمید مهدی	ویرایش:
علی خفاجی	طرح جلد:
مجید شمس الدین	صفحه آرایی:
نقطه	چاپ و صحافی:
اول ۱۴۰۰ / ۵۰۰ نسخه	چاپ / شمارگان:
۹۷۸-۶۲۲-۶۹۴۲-۹۵-۹	شابک:
۹۵۰۰۰ تومان	قیمت:

تمامی حقوق این اثر برای نشر خاموش محفوظ است.

ارتباط با نشر خاموش: ۰۲۱۲۳۵۷۰۰۳ | ۰۹۱۲۰۱۷۸۱۹۴ | ۰۹۱۳۱۷۸۱۹۲۰

www.khamooshpub.ir | www.khamooshpub.com | @khamooshpubch

میدان کاج، بلوار سعادت آباد، کوچه هشتم (یعقوبی)،

بعد از چهارراه اول، پلاک ۲، طبقه اول، واحد ۲

هرگونه کپی برداری، برداشت و اقتباس از تمام یا قسمتی از این اثر،

منوط به اجازه کپی ناشی باشد

مرکز پخش: پخش ققنوس، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید (اردیبهشت)، بین پست مبین، شماره ۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۰۹۹ / ۶۶۴۰۸۶۴۰

مرکز پخش: پخش چشمه: بلوار دماوند، بعد از سه راه تهران پارس بلوار اتحاد، اتحاد ۱۱، پلاک ۸

تلفن: ۷۷۱۴۴۸۵۰۲ / ۷۷۱۴۴۸۰۸ / ۷۷۱۴۴۸۲۱

فروشگاه: کتابفروشی توس. خیابان انقلاب، نیش خیابان دانشگاه. پلاک ۱۷۸

تلفن: ۶۶۴۶۱۰۰۷

فهرست

پیشگفتار	۹
----------	---

فصل اول

نظریه ادبی چیست؟ - ۱۱

فصل دوم

نظریه‌های سوژه / مؤلف محور - ۲۹

هرمنوتیک	۳۰
----------	----

فمینیسم	۵۹
---------	----

مارکسیستی	۷۹
-----------	----

فصل سوم

نظریه‌های سوژه / مؤلف ستیز - ۱۱۳

روانکاوی	۱۱۴
----------	-----

فرمالیسم	۱۴۸
----------	-----

نقد نو	۱۶۲
--------	-----

منطق مکالمه	۱۶۸
-------------	-----

ساختارگرایی	۱۸۰
-------------	-----

خواننده محور ۲۰۴

بوم‌گرایی / حقوق حیوانات ۲۱۹

فصل سوم

عبور از ساختارگرایی: نظریه‌های ساختارستیز - ۲۳۷

دیرینه‌شناسی / تبارشناسی ۲۳۸

شرق‌شناسی ۲۵۴

واسازی ۲۶۰

سخن پایانی - ۲۷۹

منابع و مآخذ ۲۸۳

نمایه ۲۹۷

پیشگفتار

اولین پرسشی که مؤلف هر درس‌نامه نظریه‌های ادبی باید به آن پاسخ دهد این است: ضرورت تألیف کتاب او چیست و اینکه با وجود انبوهی از درس‌نامه‌های نظریه ادبی که در دسترس همگان قرار دارد، چه نیازی به نوشتن درس‌نامه دیگری وجود دارد؟ پاسخ من به عنوان نویسنده این درس‌نامه نظریه‌های ادبی این است: درس‌نامه حاضر مدعی ارائه تعریفی تازه از نظریه ادبی و همچنین شیوه‌ای تازه در آموزش نظریه‌های ادبی است؛ شیوه‌ای که یادگیری نظریه‌های ادبی را آسان‌تر و البته دقیق‌تر می‌سازد.

آن‌انکه تجربه تدریس نظریه‌های ادبی را داشته‌اند، می‌دانند که چه آموزش و چه یادگیری نظریه‌های ادبی کار آسانی نیست. جدا از خاستگاه فلسفی بسیاری از نظریه‌های ادبی که یادگیری آنها را ناگزیر از آشنایی با حوزه‌هایی چون فلسفه می‌سازد، گستردگی، تنوع و تعداد زیاد نظریه‌های ادبی نیز کار یادگیری نظریه‌های ادبی را دشوار می‌گرداند؛ به تعبیر دیگر از آنجا که هر کدام از این نظریه‌ها به جهانی تعلق دارند که از جهان نظریه‌های ادبی دیگر متفاوت است (ملاحظه منوتیک بیشتر به حوزه الهیات تعلق دارد حال آنکه نظریه ادبی مارکسیستی نظریه‌ای است که بسیاری از مفاهیم آن به حوزه اقتصاد اختصاص دارند) خواندن و یادگیری آنها به راحتی امکان پذیر نیست. با وجود این حد از گستردگی و تنوع باید به دانشجویان و علاقمندان به ادبیات حق داد اگر از خواندن درس‌نامه‌های نظریه‌های ادبی دچار حیرت و سرگشتگی شوند و یا از فهم مطالب آنها اظهار ناامیدی نمایند. اما چگونه می‌توان فهم و یادگیری نظریه‌های ادبی را آسان‌تر کرد؟ مسلماً راه‌های متعددی برای این کار وجود دارد؛ به عنوان مثال تلاش برای غلبه بر تنوع و کثرت نظریه‌های ادبی مثلاً با یافتن مرکز و قانونی که همه نظریه‌ها حول آن قرار دارند، یکی از این راه‌ها برای آسان‌تر شدن فهم نظریه‌های ادبی است؛ کاری که در درس‌نامه حاضر انجام گرفته و یا نویسنده آن مدعی انجام آن است. تازگی این درس‌نامه در مقایسه با دیگر درس‌نامه‌های نظریه ادبی در همین جا است. در درس‌نامه حاضر پیش از معرفی نظریه‌ها، مرکز و قانونی

که همه نظریه‌های ادبی پیرامون آن قرار گرفته‌اند، نشان داده شده است و پس از آن نظریه‌های ادبی (بر مبنای همین مرکز و کانون) معرفی گردیده‌اند. اینکه این شیوه و روش معرفی نظریه‌های ادبی تا چه حد می‌تواند به فهم و یادگیری آسان‌تر نظریه‌های ادبی کمک کند، مسأله‌ای است که خوانندگان این درس‌نامه باید به آن پاسخ دهند.

اما نکته‌ای که بیان آن در اینجا ضرورت دارد این است که برخلاف بسیاری از درس‌نامه‌های نظریه ادبی که در آنها پس از معرفی هر نظریه ادبی، یک یا چند اثر ادبی نیز تفسیر یا تحلیل می‌شوند، در کتاب حاضر تعمداً از چنین شیوه‌ای پرهیز و به جای آن تا جای ممکن تحلیل‌ها و خوانش‌های خود نظریه پردازان از آثار ادبی آورده شده است؛ به عنوان مثال به جای تحلیل یک اثر بر اساس نظریه روانکاوی فروید، تحلیل فروید از آثار نویسندگانی چون داستایفسکی و شکسپیر آمده و یا به جای خوانش اثری بر مبنای نظریه ادبی مارکسیستی، خوانش مارکس از رمان *اسرار پاریس* آورده شده است. دلیل این امر علاوه بر وجود انبوهی از درس‌نامه‌های نظریه‌های ادبی که در آن پس از معرفی نظریه، متنی هم تحلیل و تفسیر شده است، آشنایی بیشتر خوانندگان با تحلیل‌ها و خوانش‌های خود نظریه پردازان می‌باشد.

در نهایت اینکه در نوشتن این درس‌نامه از راهنمایی‌ها و یاری‌های بسیاری از دوستان فاضلم بهره‌مند بوده‌ام. دکتر داوود عمارتی مقدم نه تنها در معرفی و تهیه برخی از منابع دشواریاب یاریگر من بوده‌اند بلکه بسیاری از دشواری‌های مباحث نظری این کتاب نیز به لطف ایشان بر من آسان گردید. دکتر ارسطو میرانی، دکتر پیمان ابوالیشری، دکتر پارسا یعقوبی جنبه سرائی، دکتر قدرت قاسمی پور، دکتر فرزاد بالو، دکتر هاشم صادقی، دکتر مراد اسماعیلی و دکتر فرشته فرضی شوب هریک به نحوی در به سرانجام رسیدن این کتاب یاریگر من بوده‌اند. دکتر سعید مهری متن را از ابتدا تا انتها خواندند و بسیاری از اغلاط و لغزش‌های آن را اصلاح نمودند؛ از همه این دوستان سپاسگزارم. بی‌تردید اگر همراهی‌ها و همدلی‌های همسر گرامی و فاضلم سرکار خانم دکتر منا علی‌مددی نبود، اندیشه نگارش این کتاب تنها در حد یک ایده باقی می‌ماند و هرگز جامه عمل برتن نمی‌کرد؛ همواره قدر دان ایشان بوده‌ام و خواهم بود. این کتاب به همت نشر خاموش و مدیر محترم آن جناب آقای مجید شمس‌الدین چاپ خواهد شد، از ایشان و همه کارکنان آن انتشارات تشکر می‌کنم.